İDİL

PİKTOGRAM TASARIMININ ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ BAŞKANLIĞI KURUM İÇİ PİKTOGRAMLARI ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Gonca TÜRK
Dr. Öğr. Üye., İstanbul Arel Üniversitesi, Çizgi Film ve Animasyon Bölümü, goncaturk@arel.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2218-5742

Türk, Gonca. "Piktogram Tasarımının Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Kurum İçi Piktogramları Örneği Üzerinden İncelenmesi". idil, 95 (2022 Temmuz): s. 1115–1122. doi: 10.7816/idil-11-95-10

ÖZ

Çalışmada, piktogram tasarımlarının kurumlarda kullanımı ve etkileri konusu "Ankara Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı" örneği üzerinde incelenmiştir. Teknolojinin hayatımızı değiştirip dönüştürdüğünü ve bizleri hızlı karar verme süreçleri ile başbaşa bıraktığı bilinen bir gerçektir. Bu anlamda hızlı ve tutarlı sonuçlara ulaşmada piktogramların insanların yaşamlarını kolaylaştırdığını ve insanların bu sisteme göre hareket ettiği görülmektedir. Kentlerde bulunan birçok yerde piktogram tasarımları mevcuttur. Kentlerde nüfusun hızlı artışı güvenliğe olan ihtiyacı arttırmış ve güvenlik işaretleri de piktogram tasarımı ile daha anlamlı hale gelerek, başarılı bir iletişim sağlanmıştır. Bir eşyayı, bir objeyi, bir yeri, bir kavramı resmetme yoluyla temsil eden piktogram ya da piktograf sembollerine ya da sembole dayalı yazı sistemine piktografi denir. Çalışmada, piktogramlarda yer alan tasarım elemanlarının sınıflandırılması, tasarım tekniği çözümlemesi, tasarım ilkelerine göre değerlendirme yapılarak yorum yapılmıştır. Sonuç olarak; "Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı" bünyesinde kullanılan piktogramların analizine kullanış ve verimlilik açısından bakıldığında hedeflenilenin elde edildiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Piktogram, Grafik, Tasarım, Bilgilendirme Tasarımı

Makale Bilgisi:
Geliş: 7 Mayıs 2022 *Düzeltme:10 Haziran 2022* *Kabul: 2 Temmuz 2022*

© 2022 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Piktogram ya da piktograf bir eşyayı, bir objeyi bir yeri, bir kavramı resmetme yoluyla temsil eden semboldür. Bu sembole dayalı yazı sistemine piktografi denir. İlk çağlarda iletişim aracı olarak kullanılan piktogramlar çivi yazısında ve hiyeroglif yazılarda bulunur. Hitit ve Urartu yazı sistemleri piktografiktir. Mısır medeniyetlerinde bulunan hiyeroglif yazı, piktogramların temelini oluşturur. MÖ. 15 000'li yıllarda bize ulaşan en eski mağara resimlerinde insanoğlu gördüklerini algılayarak mağara duvarlarına çiziyordu (Berger, 2005: 50).

İlk çağlardan günümüze iletişim aracı olarak kullanılan ve faydalanılan piktogramlar değişik amaçlarla kullanılmıştır. İlk çağda ağırlıklı olarak iletişim aracı olarak kullanılan piktogramlar günümüzde hayatın ekonomi, ticaret, siyaset vb. gibi bütün alanlarını etkilemiştir. Teknolojinin hayata uygulanması noktasında örnek teşkil eden Amerikan Grafik Sanatlar Enstitüsü (AIGA), Birleşik Devletler Ulaştırma Departmanı (DOT) işbirliği ile 50 sembol işaret tasarlanmıştır. Günümüzde bu semboller, standart hale getirilerek havaalanlarında, tren istasyonlarında, kamu binalarında, tuvaletlerde, yürüyen merdivenlerde ve vapur terminallerine kadar her yerde kulanılmaktadır. AIGA/DOT sembollerinin tasarımlarıyla birlikte, iyi bir yönlendirme talebi olan yerler için, birçok ek sembol tasarlamıştır. AIGA aracılığıyla standart hale gelen bu resimsel semboller, piktogramların gelişmesinde önemli katkıda bulunmuştur (Gibson, 2009: 21). Söz konusu çalışmalar dışında 1991'de Çevresel Grafik Tasarım Derneğide (SEGD), yeni 108 tasarımla, ulaşım sembollerini tamamladı. Bunlar da günümüzde, parklarda ve yeşil alanlarda kullanılmaktadır.

Ayrıca, Uluslararası Standardizasyon Kuruluşu ISO (International Standardization Organization) halka açık alanlarda kullanılan sembollerin standart hale gelmesi için çalıştı. Bu piktogram setleri günümüzde karayollarında, havaalanında, hayvanat bahçelerinde, müze ve hastane gibi kamusal alanlar içinde kullanıldı. Kamu kurumlarında yeni piktogramlar yaratılırken evrensel olarak herkesin kabul edeceği nitelikte tasarımlar gerçekleştirilir. Herkes tarafından kabul edilebilir piktogram serisi geliştirmek tasarımcıların tasarımı test etmesine, araştırmasına, geliştirmesine, eğitimine, uygulama yapmasına bağlıdır.

Yukarıda sıralanan örnek gelişmeler ışığında Piktogramlar; ilaç, ulaşım, bilgisayar vb. alanlarda kullanımları aracılığıyla günlük hayatımızın bir parçasını oluştururlar, Çünkü "ikonik biçimde" yerleri, yönleri, eylemleri, hem gerçek dünyada (bir kasaba, yol vb.) eylemler üzerindeki kısıtlamaları hem de sanal alan (bilgisayar masaüstü, İnternet, vb.) içindeki hareketliliği göstermektedir.

Piktogram etkisi şu şekilde özetlenebilir: Bir piktogram bir etiketten daha iyidir ve bir görüntüyü tanımak metni okumaktan daha kolaydır. Bu inceleme, piktogramların tasarımı ve geçerliliği, anlaşılması ve kullanımı üzerine dilbilim, psikoloji ve bilişsel ergonomiden teorik ve deneysel çalışmaları kapsar. Çeşitli yöntemler arasında, homojenleştirme ve tasarım araçları olarak sınıflandırma ve piktogram taksonomilerinin oluşturulmasına vurgu yapmaktadır (The American Institute Of Graphic Arts, United States Dept. of Transportation, Symbol Signs. 1993, (14.01.2022).

Piktogramda Tasarlanma Süreci

Piktogramlar, verileri yorumlamanın harika bir yoludur. Bir sunumda, raporda veya bir noktayı göstermek için piktogramlar, bilgi ve sayıların görsel bir temsilini sağlar. Piktogram oluşturmak, verilere renk ve eğlence katmanın kolay bir yoludur. Bir piktogram oluşturmak için 3 aşama gerekmektedir:

1.Veri Toplama.
2.Sembolleri Seçme
3.Piktogram Tasarımı

Kurumlarda Piktogram Kullanımı

İnsanlık tarihi ile eşdeğer bir zamanda var olmaya başlayan iletişim olgusu her geçen gün insanlar için giderek önem kazanmaya başlamıştır. İletişimin niteliği, verimliliği ve etkinliğini etkileyen unsurların başında piktogram öğesi gelmektedir. Aşağıda 3 madde halinde yapılandırmaya çalıştığımız piktogram kurumlarda şu şekilde kullanılmaktadır:

Derecelendirmeleri veya puanları göstermek için piktogram kullanılır:

Bu hususta müşterilerin ürünleri veya hizmetleri (Yelp ve Amazon gibi) derecelendirmesine izin veren sitelerin çoğu, beş yıldızlı derecelendirme sisteminin sonuçlarını göstermek için piktogramlar kullanır. Aynı şeyi infografikler derecelendirmeleri görselleştirmek için de yapılabilir. Örneğin aşağıdaki şekil 1'de "biberler için ısı derecesi" gösterilmektedir, "Yangın Dereceleri" için ise bir dizi piktogram öğelerine başvurulmuştur (Uebele, 2007: 87).

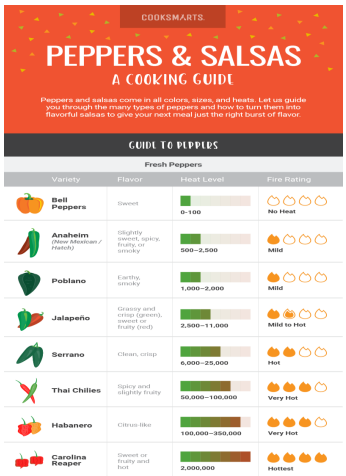

Şekil 1: Piktogramların Kurumlarda Kullanımı 1

Özgeçmiş, piktogram becerileri özetleriyle yenilenmelidir.

İnfografik özgeçmiş, beceri ve deneyimleri işverene iletmenin yaratıcı bir yolu olarak ortaya çıkmaktadır. Piktogramlar iyi tasarlandığında, özgeçmişin beceri özeti bölümüne katkı sağlamaktadır. Aşağıdaki özgeçmiş örneğinde piktogramlar becerileri göstermek için kullanılmıştır. İnfografik özgeçmişi bir grafik tasarımcı olarak, grafik tasarım becerilerini sergilemek için görsel bir özgeçmiş oluşturulmuştur. Tüm becerilerin hızlı bir görüntüsünü vermek için tasarlanmış piktogramlar kullanılmıştır.

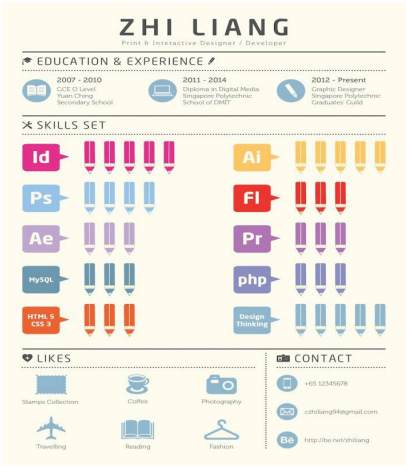

Şekil 2: Piktogramların Kurumlarda Kullanımı 2

Proje durum raporlarında bir hedefe yönelik ilerlemeyi belirlemek önemlidir.

Piktogramlar, durumu veya bir hedefe yönelik ilerlemeyi belirtmek için de kullanılabilir. Proje planları, ürün yol haritaları ve proje durum raporları gibi belgelerin tümü, bir piktogram biçimindeki görsel bir ilerleme göstergesinden yararlanabilmektedir.

Şekil 3: Piktogramların Kurumlarda Kullanımı 3

Piktogramlar, proje ilerlemesine ve durumuna (program, kapsam ve bütçe açısından) genel bir bakış sağlamak için kullanılır. Piktogram projenin üst düzey durumunu ortaya koymanın hızlı bir yoludur. Ayrıca bazı durumlarda, piktogramlar ideogramlarla birleştirilebilir. İdeogramlar, bir fikri veya kavramı temsil eden grafik sembollerdir. İdeogramın iyi örnekleri, "izin verilmez" anlamına gelen kırmızı daire veya "dikkat" veya "tehlike" anlamına gelen turuncu veya sarı üçgendir (Juntos and Berger, 2005: 22). Böylece hayatın çeşitli alanlarında işe koşulan piktogramların kullanıldığı yerlerin başında kurumlar ve iş yerleri gelmektedir.

Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Tabela Yönlendirmeleri ve Araç Giydirmeleri

Ankara'da yer alan Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Türkiye Anayasası'nın 134. maddesi gereğince, Türk Kültürünü bilimsel olarak araştırmak, tanıtmak ve yaymak; bu alandaki kişi ve kuruluşları desteklemek ve ödüllendirmek amacıyla, 2876 Sayılı Kanun ile 11 Ağustos 1983 tarihinde kuruldu. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'na bağlı, kamu tüzel kişiliğine sahip dört kurumdan biridir.

Kurumda olan tabela ve yönlendirme araçları şu şekildedir:

- Yatay Tabela
- Dikey Tabela
- Kurum İçi Yönlendirmeler
- Kat Yönlendirmeleri
- Genel Yönlendirmeler
- Kapı İsimlikleri
- Piktogramlar
- Kurumsal Araç Giydirme

Şekil 4: Yatay Tabela örneği yukarıdaki gibidir. Bu tabelanın üretim malzemesi kullanım alanına göre farklılık göstermektedir.

Şekil 5: Dikey Tabela örneği yukarıdaki gibidir. Üretim malzemesi ve kullanım alanına göre farklılık göstermektedir.

Şekil 6: Kat Yönlendirme örneği yukarıdaki gibidir. Kuruma uygun özel ölçülerde imal edilmiştir.

Şekil 7: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı piktogramları yukarıdaki gibi tasarlanmıştır.

Şekil 7 incelendiğinde, öncelikle renk açısından piktogram tasarımlarında anlaşılır iki renk kullanılmıştır. Bu piktogramın dikkat çekici özelliği arka planda koyu renk kullanılarak beyaz renk halinde tasarlanmıştır.

Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı piktogramları incelendiğinde özetlenecek olursa:

Telefon Piktogramı: Telefon piktogramı kurum içi yönlendirmede, kullanıma açık telefon alanine belirtmek için kullanılır. Telefon anlaşılır şekilde illüstrasyonlaştırılmıştır. Basit hali ile anlaşılır görünmektedir.

Acil Çıkış İş Kapısı Piktogramı: Acil çıkış kapısı piktogramı kurum içi yönlendirmede, acil çıkış kapılarının yerini belirtmek için kullanılır. Piktogram içinde bir insan silüeti kullanılmıştır. Koşan insan çizimi kapıya doğru yönlenmektedir. Piktogram anlaşılır şekildedir.

Yemekhane Piktogramı: Yemekhane piktogramı kurum içi yönlendirmede, yemekhane veya restoranların yerini belirtmek için kullanılır. Piktogram içinde çatal ve bıçak illüstrasyonu kullanılmıştır.

Geri Dönüşüm Piktogramı: Geri dönüşüm piktogramı, geri dönüşüme uygun atıkların atıldığı çöp kutuları için kullanılır. Geri dönüşüm sembolü kullanılan piktogram yalın ve anlaşılır şeklindedir.

Bilgilendirme yada Danışman Yeri Piktogramı: Bilgilendirme yeri piktogramı kurumlarda ya da halka açık yerlerde, kurum için bilgi alma amaçlı danışmanlara yönlendiren piktogramlardır. Bilgilendirme broşürlerinin olduğu masalar için de kullanılabilmektedir.

Erkek Tuvalet Piktogramı: Erkek Tuvalet piktogramında, erkek insan illüstrasyonu kullanılmıştır. Bunun yanında engelli işareti de kullanılmıştır. Kurum içinde tuvaletin belirtilmesinde kullanılır. Anlaşılır görünmektedir.

Kadın Tuvalet Piktogramı: Kadın Tuvalet piktogramında, kadın insan illüstrasyonu kullanılmıştır. Bunun yanında engelli işareti de kullanılmıştır. Kurum içinde tuvaletin belirtilmesinde kullanılır. Anlaşılır görünmektedir.

Dur İşareti: Dur işareti içeren piktogram, kurumun otopark veya giriş kısmında yer alır. Trafik işaretlerinden de bildiğimiz bu piktogram dur anlamına gelmektedir. Direk kelimenin kullanılmış olması dikkat çekiciliğini arttırmaktadır.

Girilmez İşareti Piktogramı: Girilmez işareti kullanılan piktogram, kurumun otoparkı veya kurum içinde girilmememsi gereken alanları belirtmek için kullanılır. Piktogramda kullanılan yuvarlak içinde çizgi illüstrasyonu trafik işaretlerinde de kullanılır.

Çöp Alanı Piktogramı: Çöp alanı piktogramı kurum içinde iç alan ve dış alanda çöpün yerini göstermek amacı ile kullanılır. Piktogram içinde sadeleştirilmiş bir çöp sepeti ve insan çizimi kullanılmıştır.

Sigara İçilmez Piktogramı: Bu piktogram sigara içilmeyen alanları göstermek için kullanılır. Piktogramda kullanılan sigara çizimi üstüne kullanılan yasak ifadesi, piktogramın vermek istediği mesajı yansıtmaktadır.

Park Yapılmaz Piktogramı: Park yapılmaz piktogramı kurum içinde dış alanda otopark ya da yollarında kullanılır. Bulunduğu alana park yapılamayacağını anlatmayı amaçlar. Piktogramda kullanılan P harfi üstüne kullanılmış yasak ifadesi, piktogramı anlaşılır kılmaktadır.

Park Alanı Piktogramı: Park alanı piktogramı kurum içinde dış alanda otopark ya da yollarında kullanılır. Bulunduğu alana park yapılabileceğini anlatmayı amaçlar. Piktogramda kullanılan P harfi park kelimesinden gelir ve piktogramı anlaşılırdır.

Kafe Alanı Piktogramı: Kafe alanı piktogramı kurum içi yönlendirmede, kafe veya içecek servisi yapılan alanı belirtmek için kullanılır. Piktogram içinde fincan illüstrasyonu kullanılmıştır.

Aşağı İnen Yürüyen Merdiven Piktogramı: Yürüyen merdiven piktogramı kurum içinde yürüyen merdivenlere yönlendirme için kullanılır. Piktogramda illüstrasyon olarak kullanılmış yürüyen merdiven çizimi vardır. Yürüyen merdiven üzerinde konumlanmış insan çizimi görülmektedir. Kullanılan çizimler sade ve anlaşılırdır. Yürüyen merdivenin aşağı veya yukarı çıkacağını belirten ok işareti de piktogramın çift amaçlı olmasını sağlamıştır.

Yukarı Çıkan Yürüyen Merdiven Piktogramı: Yürüyen merdiven piktogramı kurum içinde yürüyen merdivenlere yönlendirme için kullanılır. Piktogramda illüstrasyon olarak kullanılmış yürüyen merdiven çizimi vardır. Yürüyen merdiven üzerinde konumlanmış insan çizimi görülmektedir. Kullanılan çizimler sade ve anlaşılırdır. Yürüyen merdivenin aşağı veya yukarı çıkacağını belirten ok işareti de piktogramın çift amaçlı olmasını sağlamıştır.

Yangın Musluğu Piktogramı: Yangın musluğu piktogramı yine kurum içinde kullanılan piktogramlardandır. Piktogramın üstünde yer alan stilize edilmiş bir yangın musluğu kullanılmıştır.

Yangın Tüpü Piktogramı: Yangın tüpü piktorgramı kurum içinde acil durumlar için konumlandırılmış yangın türlerine yönlendirmek için kullanılır. Kurum içinde yangın dolaplarının üstünde de kullanılabilir. Piktogram üzerinde stilize edilmiş yangın tüpü piktogramı anlaşılır kılmaktadır.

Sağ ve Sol Yönlendirme Piktogramları: Yönlendirme piktogramları bir çok alanda yönlendirme amaçlı kullanılır. Piktogram üstünde yer alan oklar sağ, sol, yukarı veya aşağı olarak belirtilir.

Sonuç

Piktogramlar Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı kurumun kurumsal kimliğine göre tasarlanmıştır ve renk ve şekil açısından tutarlık sağlamıştır. Semboller ve renkler tabelalarda, kurumsal kimliklerde ve tabelalarda tutarlık sağlamıştır. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı kurum içi piktogramlarına bakıldığı zaman piktogram bir dikdörtgen üzerine beyaz rengi ile koyu ve mavi üzerine çizilmiştir. Bu bağlamda Koyu mavi rengi kurumun tüm kurumsal kimliğinde aynıdır. Bu mavi ve beyaz, piktogram tasarımında da kullanıldığı ve taşındığı görülmektedir. Kurumun piktogramları üç kategori şeklinde gerçekleştirilmiştir: 1. Yönlendirme ve yol gösterimi; telefon ve acıl çıkış gibi. 2. Yasak işareti gösteren bilgilendirme piktogramlar; sigara içme yasak gibi piktogramlar. 3. Malzemeleri gösteren piktogramlar; yangın tüpünu gösteren piktogramlar gibi. Tasarım açısından net ve anlaşılır bir şekilde tasarlanmıştır. Mağara resimlerinden yolculuğa başlayan bu sembol dil herkesin anlayacağı şekilde tasarlanarak, uzun gelişim süreçlerinden geçmiştir. Uluslararası kuruluşlar piktogram tasarımlarını geliştirmek için yarışmalar düzenlemiş, tasarımcılarla birlikte büyük çabalar harcanmıştır. Tasarımcılar, araştırmacılar piktogram tasarımında araştırma, geliştirme, test etme ve değerlendirme gibi uygulamalar gerçekleştirmiştir. Yapılan bu çalışmalar sonucunda piktogramın, insanların yaşamlarını kolaylaştırdığı ve insanların bu sisteme göre hareket ettiği görülmektedir. Kentlerde bulunan birçok yerde piktogram tasarımları mevcuttur. Kentlerde nüfusun hızlı artışı güvenliğe olan ihtiyacı arttırmış ve güvenlik işaretleri de piktogram tasarımı ile daha anlamlı hale gelerek başarılı bir iletişim sağlanmıştır.

Kaynaklar

Alpagut, Z. (2005) Kamu Mekanlarında Kent Mobilyalarından Bilgilendirme, Yönlendirme ve İşaretlendirme Elemanlarının İrdelenmesi: Taksim Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, İstanbul.

Berger, C. (2007) Wayfinding: Designing and Implementing Graphic Navigational Systems. İsviçre: RotoVision Books.

Bulut, D. M. ve Uslu, Ö. (2017) Mekan Tasarımında Bilgilendirme ve Yönlendirme Elemanlarının İncelenmesi Forum Mersin Örneği, İdil Sanat Dergisi, Cilt:6, Sayı:37.

Gibson, D. (2009) The Wayfinding Handbook Information Design for Public Places. New York, Amerika: Princeton Architectural Press.

Juntos, H., Berger, B. (2005) Universal Symbols in Health Care Workbook Amerika: JRC Design.

Uebele, A. (2007) Signage Systems and Information Graphic: A Professional Sourcebook. Londra, İngiltere: Thames & Hudson, Limited.

Uslu, Y. (2010) İlköğretim Okullarında Bilgilendirme Grafiklerinin Etkinliğinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi Ve Bir Uygulama Örneği, Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü Grafik Ana Sanat Dalı, Kütahya, 2010.

The American Institute of Graphic Arts, United States Dept. of Transportation Symbol Signs. United States: American Institute of Graphic Arts, 1993. (14.01.2022).

url:http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ad9143ec3cbc7.24596371 (07.02.2022).

İDİL

EXAMINATION OF PICTOGRAM DESIGN ON THE EXAMPLE OF INTERNAL PICTOGRAMS OF THE ATATÜRK CULTURAL CENTER

Gonca TÜRK

ABSTRACT

In the study, the usage and effects of pictogram designs in institutions were examined on the example of "Ankara Atatürk Cultural Center Presidency". It is a known fact that technology changes and transforms our lives and leaves us alone with rapid decision-making processes. In this sense, it is seen that pictograms make people's lives easier and people act according to this system in achieving fast and consistent results. Pictogram designs are available in many places in cities. The rapid increase in the population in the cities increased the need for security and the security signs became more meaningful with the pictogram design and successful communication was ensured. Pictogram or pictograph symbols or symbol-based writing system that represent an object, an object, a place, a concept by means of illustration is called pictography. In the study, the classification of the design elements in the pictograms, the analysis of the design technique, and the evaluation were made according to the design principles. As a result; When the analysis of the pictograms used in the "Atatürk Cultural Center Presidency" is considered in terms of use and efficiency, it can be said that the target has been achieved.

Keywords: Pictogram, graphic, design, ınformation design